Persa

El **persa** (فارسی Fārsi) és una llengua indoeuropea parlada a l'Iran, l'Afganistan (oficialment conegut com a persa Dari des de 1958 per raons polítiques),[2] el Tadjikistan (on es coneix oficialment com a tadjik des de l'època soviètica),[3] l'Uzbekistan, Bahrain, l'Iraq, l'Azerbaidjan, Armènia, Geòrgia, el sud de Rússia i països veïns que han estat sota la influència persa. El persa deriva del pahlavi, la llengua oficial religiosa i literària de la Pèrsia Sassànida, que a la vegada derivava de l'antic persa, la llengua de l'Imperi Persa a l'època aquemènida.[4][5][6] És de la família de llengües indoàries, és pluricèntrica i la gramàtica és similar a la de moltes llengües europees contemporànies.[7]

Hi ha aproximadament 110 milions de parlants de persa arreu del món, i la llengua té estatus oficial a l'Iran, l'Afganistan i el Tajikistan. Durant segles el persa ha estat també una llengua cultural de prestigi a l'Àsia central, el sud d'Àsia, i l'Àsia occidental.[8] El persa es fa servir com a llengua litúrgica de l'Islam a l'Iran, l'Afganistan, i el Tadjikistan.

Des de la conquesta islàmica, el persa s'escriu amb l'alfabet àrab, amb algunes lletres afegides (vegeu alfabet persa), tot i que al Tadjikistan, des dels anys 30, coincidint amb importants campanyes d'alfabetització, s'hi adoptà l'alfabet ciríl·lic, en part per motius lingüístics (l'alfabet ciríl·lic, com l'alfabet llatí i l'grec, s'adapten millor a les llengües indoeuropees, amb més nombre de vocals que les semítiques) i en part per motius polítics. En aquella època el persa s'hi començà a anomenar tadjik.

Ha tingut força influència sobre les llengües veïnes, en particular sobre les llengües turqueses de l'Àsia Central, el Caucas, el paixtu, el kurd i l'urdú. També ha exercit una influència menor sobre l'hindi, el panjabi, el saraiki i altres idiomes de l'Àsia meridional. Encara que en menor grau, també ha influït en l'àrab,[9] (a la vegada que en manllevava molt de lèxic, arran de la conquesta musulmana de Pèrsia).[10] i en altres idiomes de

Persa

فارسی (transliteració: Fārsi) (fɒːɾˈsiː)

Tipus	llengua natural, llengua viva, llengua i macrollengua
Parlants	
110 milions en total[1] principalment a Orient Mitjà, Àsia Central	
Parlants nadius	60 milions[1] (2015)
Rànquing	17a (per parlants nadius)
Parlat a	Iran (Persia), Afganistan, Tadjikistan, i països veïns.
Oficial a	Iran, Tadjikistan, Afganistan

Autòcton de	Gran Iran
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües euroasiàtiques llengües indoeuropees llengües indoiranianes llengües iràniques llengües iràniques occidentals llengües iràniques sud-occidentals	
Característiques	
Sistema	alfabet persa

Mesopotàmia; el seu vocabulari bàsic és d'origen persa mitjà.[11] El persa modern conté una quantitat considerable d'elements lèxics de l'àrab,[12][13][14] que es "persianitzà" i,[15] sovint, va tenir un significat diferent i l'ús que l'àrab original. El vocabulari àrab que hi ha en altres llengües iràniques, turqueses i índiques ha incorporat, generalment, elements del persa modern.[16] En general, la varietat de vocabulari àrab varia del 8,8% (2,4% amb freqüència) al Shahnameh,[17] 14% en cultura material,[18] 24% en l'apartat de vida intel·lectual i el 40% de l'activitat literària quotidiana.[18] La majoria de les paraules en àrab de préstec del persa són sinònims de termes nadius, o poden ser, i moltes vegades han estat, glossades en formes nadiues perses.[18]

d'escriptura	
Institució de normalització	Acadèmia de llengua persa i literatura Acadèmia de les ciències de l'Afganistan
Estudiat per	Estudis perses
Nivell de vulnerabilitat	1 segur
Codis	
ISO 639-1	fa
ISO 639-2	per
ISO 639-3	fas
Glottolog	cap valor
Ethnologue.com	fas (http://www.ethnologue.com/language/fas)
ASCL	4106
IETF	fa

Contingut

Nomenclatura

El nom d'aquest idioma en català és *persa*. L'ISO, l'Acadèmia de la Llengua i la Literatura Persa i moltes altres fonts també la denominen "persa". Actualment, tant en persa com en àrab, s'hi refereixen amb la paraula "fārsí", que va ser originalment la forma aràbiga d'expressar "pārsī", l'antic nom de l'idioma, a causa de l'absència del fonema /p/ en àrab estàndard.[19]

Història

El persa és una llengua iraniana que pertany a la branca de les llengües indoiranianes de la família indoeuropea de llengües. En general, les llengües iranianes són estudiades en tres períodes, normalment anomenats Antic, Mig, i Nou (Modern). Corresponen a tres èpoques en la Història de l'Iran; l'època antiga seria el període immediatament anterior als aquemènides, l'era aquemènida, i l'època una mica posterior (és a dir, entre 400–300 aC), l'època mitjana seria el període següent, més conegut oficialment com a Sassànida, i l'època nova seria el període posterior, fins a l'actualitat.[20]

Segons els documents disponibles, el persa «és l'única llengua iraniana»[10][21] per la qual s'han establert relacions filològiques entre les seves tres fases, de manera que l'antic, mig, i nou persa es refereixen[10][22] a un únic, i el mateix, llenguatge persa, de manera que el nou persa és descendent directe del persa mitjà i de l'antic persa.[22]

La història coneguda de la llengua persona pot dividir-se en tres fases històriques:[23]

Persa antic

El persa antic va evolucionar des del protoirànic que es va desenvolupar a l'altiplà del sud-oest de l'Iran. Juntament amb l'avèstic, representa la fase antiga de l'irànic i està documentat per les inscripcions cuneïformes dels aquemènides dels segles VII i IV aC. L'exemple datable més antic d'aquesta llengua és la inscripció de Behistun de l'aquemènida Darios I el Gran (*r.* 522 aC–ca. 486 aC). Tot i que existeixen suposadament textos més antics (com ara la inscripció sobre la tomba de Cir II a Pasargadae), aquests són considerats exemples més joves de la llengua. L'antic persa s'escrivia en cuneïforme del persa antic, un sistema d'escriptura únic per a aquesta llengua, i que hom assumeix que fou una invenció del regnat de Darios I.

Després de l'arameu, o fins i tot la seva forma aquemènida coneguda com a arameu imperial, el persa antic és la llengua més documentada de l'era aquemènida. Mentre que s'han trobat exemples de persa antic arreu dels territoris posseïts pels aquemènides, la llengua està documentada primerament a les inscripcions de l'Iran occidental, en particular a la Província de Fars, lloc d'origen de les tribus de les quals provenien els aquemènides (i més tard els sassànides).

En contrast amb el persa posterior, el persa antic escrit tenia una gramàtica molt flexionada amb vuit casos, subjecte declinat per a cada gènere (masculí, femení, neutre) i nombre (singular, dual, plural).

Persa mitjà

El persa mitjà, evolució de l'antic, fou la llengua principal literària, religiosa i oficial dels sassànides del 226 al 651. Hom en conserva nombrosos manuscrits mazdeus i maniqueus. Rival del part, hom troba inscripcions en ambdues llengües i encara en grec. L'escriptura, derivada de l'arameu, és arcaïtzant, i, juntament amb la llengua, hom les anomena sovint *pahlavi*, incloent-hi el part. Influí l'armeni, el siríac i l'àrab.

Les complexes conjugacions i declinacions del persa antic cediren el pas a una nova estructura en la qual el nombre dual va desaparèixer, deixant només el singular i el plural, com va fer amb el gènere. El persa mitjà usava adposicions per indicar el diferent rol de les paraules; per exemple, un sufix *-i* denotava possessiu "de/de qui".

Tot i que el període mitjà de les llengües iràniques comença formalment amb la caiguda de l'imperi aquemènida, la transició de l'antic persa al persa mitjà va començar probablement abans del segle IV. De tota manera, el persa mitjà no està documentat fins 600 anys després, quan va aparèixer a les inscripcions d'època sassànida (224–651) i per això, no es poden descriure amb certesa formes de la llengua anteriors.

Encara més, com a llengua literària, el persa mitjà no està documentat fins molt de temps després, cap als segles VI o VII. Des del segle VIII en endavant, el persa mitjà va anar cedint el pas gradualment al nou persa, amb la forma del període mitjà continuant només als textos de la tradició zoroàstrica.

El nom nadiu del persa mitjà era *Parsig* o *Parsik*, a causa del nom del grup ètnic del sud-oest, és a dir "de *Pars*", en antic persa *Parsa*, en nou persa *Fars*. Aquest és l'origen de la paraula *Farsi* que actualment es fa servir per a designar el nou persa. Després del col·lapse de l'estat sassànida, el concepte *Parsik* pot ser aplicat només al persa mitjà o al nou persa que s'escriu en caràcters aràbics. Des d'aproximadament el segle IX en endavant, quan el persa mitjà estava a punt de convertir-se en nou persa, l'antiga forma de la llengua va començar a ser anomenada erròniament *Pahlavi* que no era sinó un dels sistemes d'escriptura emprats tant pel persa mitjà com per diverses altres llengües iràniques. Aquest sistema d'escriptura havia estat prèviament adoptat pels Sassànides (que eren perses, del sud-oest) manllevat dels Arsàcides (que eren parts, Parthians, del nord-est). Tot i que Rouzbeh (Abdullah Ibn al-Muqaffa, segle VIII) encara distingia entre *Pahlavi* (és a dir, Part) i *Farsi* (és a dir, persa mitjà), aquesta distinció no és evident en textos àrabs escrits després d'aquesta data.

Gernot Windfuhr considera el nou persa com a una evolució de l'antic persa i del persa mitjà[24] però també diu que cap dels dialectes del persa mitjà coneguts és el predecessor directe del nou persa[25][26] El professor Ludwig Paul diu que: «La llengua del Shahnameh hauria de ser considerada com una instància del continu desenvolupament històric des del persa mitjà al nou persa»[27]

Persa modern

El Xahnamé de Ferdosi.

El modern farsi és la llengua nacional de l'Iran, de l'Afganistan, juntament amb el paixtu, també és oficial al Tadjikistan, en la forma tadjik. Enriquit amb manlleus de l'àrab, constitueix la llengua de civilització dels països irànics medievals i moderns, els primers texts de la qual daten del segle IX. Hom l'escriu en caràcters àrabs i representa la llengua principal de cultura dels musulmans de l'Índia i dels turcs de l'Àsia Menor.

La història del persa modern abasta més de 1.000–1.200 anys. El desenvolupament de la llengua en aquest darrer període es divideix sovint en tres etapes, anomenades primerenca, clàssica, i contemporània. Els parlants nadius de la llengua poden entendre textos en persa primerenc amb ajustaments mínims, perquè la morfologia i en menor grau, el lèxic de la llengua, han romàs relativament estables durant la major part del mil·lenni.[28]

Persa modern primerenc

El nou persa es va desenvolupar d'ençà el segle VIII com a una llengua literària independent.[29] Amb la declinació del Califat de Bagdad al segle IX va començar el restabliment de la vida nacional persa, i els perses varen instar la renaixença del seu regne i la seva literatura. El nou persa va néixer a Bactria amb l'adaptació d'una la forma parlada del persa mitjà a la cort Sassànida, anomenada Dari. El bressol de la renaixença literària persa és a la regió afganesa del Gran Khorasan.[30]

El domini de la nova forma de parlar, ja transformada de persa mitjà a nou persa, es va completar durant tres dinasties principesques d'origen iranià, els Tahírides (820–872), els Saffàrides (860–903), i els Samànides (874–999), i es desenvoluparia només en termes de poder d'expressió.[30]

Els primers poemes en llengua persa, anomenada històricament Dari, sorgiren al Khorasan.[31] El primer poeta persa significatiu fou Rudaki. Va florir al segle X, quan els Samànides eren en el seu moment àlgid. La seva reputació com a poeta de la cort i com a consumat músic i cantant ha sobreviscut, tot i que només una petita part de la seva poesia s'ha conservat. Entre les seves obres perdudes hi ha les faules versificades recollides al Kalilah va Dimnah.[8]

La llengua es va expandir geogràficament d'ençà el segle XI en endavant i fou el mitjà a través del qual, entre d'altres, els pobles turquesos de l'Àsia Central varen familiaritzar-se amb la cultura islàmica i urbana. El nou persa fou emprat en gran manera com a llengua franca transregional, una tasca per a la qual era especialment adequada, a causa de la seva estructura morfològica relativament simple, i aquesta situació va persistir almenys fins al segle XIX.[29] A l'acabament de l'edat mitjana, la nova literatura islàmica era creada seguint el model persa.[29]

Persa clàssic

Vegeu també: Llista de poetes i escriptors en persa

La conquesta musulmana de Pèrsia marca el començament de la nova història de la llengua i la literatura persa. Aquest període va produir poetes en persa de primera línia, i la llengua va servir, durant un ampli període, com a lingua franca per les parts orientals del món islàmic i del sud d'Àsia. Va ser també la llengua oficial i de cultura de moltes dinasties islàmiques, entre elles els Samànides, els Buwàyhides, els Tahírides, els Ziyàrides, l'Imperi Mogol, els Timúrides, els Gaznèvides, els Seljúcides, els Anuixtigínides, els Safàvides, els Afxàrides, els Zand, els Qajar, els Otomans i també molts estats successors dels Mogols com ara els Nizams. Per exemple, el persa era l'única llengua oriental coneguda i usada per Marco Polo a la cort de Kublai Khan i en els seus viatges a través de la Xina.[32] La gran influència del persa en altres llengües es pot percebre encara especialment arreu del món islàmic, i és encara apreciada com a llengua literària de prestigi entre l'elit educada, especialment als camps de la música (per exemple Qawwali) i l'art (literatura persa). Després de la invasió àrab de Pèrsia, el persa va començar a adoptar moltes formes de l'àrab, i a mesura que passava el temps, unes quantes paraules varen ser manllevades també de les llengües Turcomongoles sota l'Imperi Mongol i la societat turcopersa.

Kalilah va Dimna, una obra molt influent en la literatura persa.

Ús al sud de l'Àsia

Vegeu també: Persa i Urdu

Durant els cinc segles anteriors a la colonització britànica, el persa fou molt usat com a segona llengua al subcontinent indi. Va prendre rellevància com a llengua de cultura i educació a diverses corts musulmanes del subcontinent i va esdevenir l'única "llengua oficial" sota els emperadors mogols. A partir del 1843, però, l'anglès va substituir gradualment el persa en importància a la zona.[33] Es poden observar encara evidències de la influència història del persa al subcontinent índic, així com de la popularitat de la literatura persa. Paraules manllevades del persa són encara comunes en llengües indoàries, especialment l'urdu, també conegut històricament com a hindustànic.

Persa contemporani

Des del segle XIX, el rus, el francès, i l'anglès entre d'altres, han contribuït a ampliar el vocabulari tècnic del persa. L'Acadèmia de la Llengua i la Literatura Persa iraniana és la responsable d'avaluar les noves paraules. De tota manera la llengua en si mateixa s'ha desenvolupat molt durant els darrers segles.

Poema persa, castell d'Agra, Índia, segle XVIII.

Dialectes i llengües emparentades

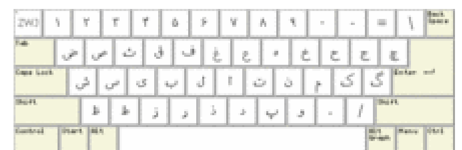
Existeixen tres variants modernes del persa estàndard:[34]

- El persa modern iranià que és la varietat parlada a l'Iran; en persa, també és conegut com a farsi.[35][36]
- Dari és el nom local de la llengua persa parlada a l'Afganistan, Uzbekistan i Pakistan.
- Tadjik és la varietat del persa utilitzada al Tadjikistan, Uzbekistan i Rússia, però, a diferència del persa que es parla a l'Iran i l'Afganistan, s'escriu en l'alfabet ciríl·lic en lloc de la grafia persa.

Poema persa, Takht-e Shah Jahan, castell d'Agra, Índia

Les tres varietats esmentades es basen en la literatura clàssica persa. També hi ha diversos dialectes locals de l'Iran, Afganistan i Tadjikistan, que difereixen lleugerament de la persa estàndard. Són exemples d'aquests dialectes, l'*hazaragi*, a l'Afganistan, el *darwazi*, a l'Afganistan i Tadjikistan, i el *dehwari* al Pakistan.

Una variant de la configuració del teclat estàndard iranià ISIRI 9147 (http://www.farsiweb.ir/wiki/Free_Products#ISIRI_9147) pel persa.

L'*Ethnologue* ofereix una altra classificació dels dialectes de la llengua persa. Segons aquesta font, els dialectes d'aquesta llengua són:[37]

- El persa occidental o farsi, a l'Iran.
- El persa oriental, a l'Afganistan i el Pakistan.
- El tadjik, al Tadjikistan, Uzbekistan, el Pakistan i Xina (regió autònoma de Xinjiang).
- L'hazaragi, a l'Afganistan.
- L'aimaq, a l'Afganistan.
- El bukharic, a Israel, Uzbekistan.
- El darwazi, a l'Afganistan, el Pakistan, Tadjikistan.
- El dzhidi, a Israel, Iran.

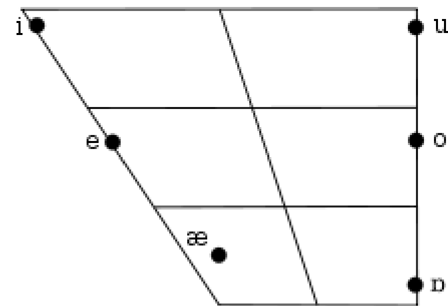
Pel que fa a les llengües emparentades amb el persa, cal citar:

- El luri o lori, parlat principalment al sud-oest de la província iraniana de Lorestan i Khuzestan.
- El tat, es parla a zones de l'Azerbaidjan, Rússia, etc. Inclou el tat jueu i el tat cristià.
- El lari, al sud de l'Iran.

Fonètica

El persa iranià té sis vocals i vint-i-tres consonants, incloent-hi dos africats /t͡ʃ/ (ch) i /d͡ʒ/ (j).

- Tradicionalment, el persa distingeix entre les vocals llargues (/iː/, /uː/, /ɒː/) i les vocals curtes(/e/, /o/, /æ/). Els dialectes perses i les seves variants difereixen més en les seves vocals que en les consonants.
- Consonants:[38]

Els fonemes vocals de la llengua persa

	Labial	Alveolar	Postalveolar	Palatal	Velar	Uvular	Glotal
Nasal	m	n			[ŋ]		
Oclusiva	p b	t d			k g	[ɢ]	[ʔ]
Africada			tʃ dʒ				
Fricativa	f v	s z	ʃ ʒ		x ɣ		h
Batuda		ɾ					
Trill		[r]					
Aproximant		l		j			

Gramàtica

El persa és una llengua SOV, el que significa que la frase segueix un ordre de subjecte, complements i per últim el verb, que concorda en nombre i persona amb el subjecte. No existeix el gènere gramatical en les paraules variables ni els articles.

Exemple

Persa	IPA	Traducció
همهٔ افراد بشر آزاد به دنیا می‌آیند و از دید حیثیت و حقوق با هم برابرند، همه دارای اندیشه و وجدان هستند و باید در برابر یکدیگر با روح برادری رفتار کنند.	hæmeje æfrɒd bæʃær ɒzɒd be donjɒ miɒjænd o æz dide hejsijæt o hoɢuɢ bɒ hæm bærɒbærænd ǁ hæme dɒrɒje ændiʃe o vedʒdɒn mibɒʃænd o bɒjæd dær bærɒbære jekdigær bɒ ruhe bærɒdæri ræftɒr konænd	Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres

Article 1 de la Declaració Universal dels Drets Humans

Notes i referències

1. Windfuhr, Gernot. *The Iranian Languages*. Routledge. 2009. p. 418.
2. Asta Olesen, "Islam and Politics in Afghanistan, Volum 3", Psychology Press, 1995. pg 205: "Allà va començar una promoció general de la llengua Pashto a expenses del Farsi - prèviament dominant en els nivells educacional i administratiu – i el terme 'Dari' per la versió afganesa del Farsi va esdevenir d'ús habitual, essent adoptat oficialment el 1958"
3. Mona Baker, Kirsten Malmkjr, "Routledge Encyclopedia of Translation Studies", pg 518: "among them the realignment of Central Asian Persian, renamed Tajiki by the Soviet Union," [1] (http://books.google.cat/books?id=ewBfSBo8rRsC&pg=PA518&dq=USSR+tajiki+name+of+persian+language&hl=ca&sa=X&ei=4nSkUKfsMou80AHb4IGICA&ved=0CEoQ6AEwBzgK#v=onepage&q=USSR%20tajiki%20name%20of%20persian%20language&f=false)
4. LAZARD, Gilbert «Charactères distinctifs de la langue Tadjik». *Bulletin de la Société Linguistique de Paris*, 52, 1956, pàg. 117–186.
5. Ulrich Ammon, Norbert Dittmar, Klaus J. Mattheier, Peter Trudgill, "Sociolinguistics Hsk 3/3 Series Volume 3 of Sociolinguistics: An International Handbook of the Science of Language and Society", Walter de Gruyter, 2006. 2nd edition. pg 1912. Excerpt: "Middle Persian, also called Pahlavi is a direct continuation of old Persian, and was used as the written official language of the country." "However, after the Moslem conquest and the collapse of the Sassanids, the Pahlavi language was gradually replaced by Dari, a variety of Middle Persian, with considerable loan elements from Arabic and Parthian."
6. Skjærvø, Prods Oktor (2006). Encyclopedia Iranica,"Iran, vi. Iranian languages and scripts, "new Persian, is "the descendant of Middle Persian" and has been "official language of Iranian states for centuries", whereas for other non-Persian Iranian languages "close genetic relationships are difficult to establish" between their different (Middle and Modern) stages. Modern Yaḡnōbi belongs to the same dialect group as Sogdian, but is not a direct descendant; Bactrian may be closely related to modern Yidḡa and Munji (Munjāni); and Wakhi (Wāḵi) belongs with Khotanese."
7. Richard Davis, "Persian" in Josef W. Meri, Jere L. Bacharach, "Medieval Islamic Civilization", Taylor & Francis, 2006. pp. 602–603. "The grammar of New Persian is similar to many contemporary European languages."Similarly, the core vocabulary of Persian continued to be derived from Pahlavi.
8. Encyclopædia Britannica: Persian literature (http://www.britannica.com/EBchecked/topic/452843/Persian-literature/277134/The-proliferation-of-court-patronage?anchor=ref997402), consultat el setembre de 2011.
9. Nushin Namazi. «Persian Loan Words in Arabic (http://cgi.stanford.edu/group/wais/cgi-bin/?p=24327)», 24-11-2008. [Consulta: 1r juny 2009].
10. Lazard, Gilbert 1975, "The Rise of the New Persian Language" in Frye, R. N., *The Cambridge History of Iran*, Vol. 4, pp. 595–632, Cambridge: Cambridge University Press. "The language known as New Persian, which usually is called at this period (early Islamic times) by the name of Dari or Farsi-Dari, can be classified linguistically as a continuation of Middle Persian, the official religious and literary language of Sassanian Iran, itself a continuation of Old Persian, the language of the Achaemenids. Unlike the other languages and dialects, ancient and modern, of the Iranian group such as Avestan, Parthian, Soghdian, Kurdish, Balochi, Pashto, etc., Old Middle and New Persian represent one and the same language at three states of its history. It had its origin in Fars (the true Persian country from the historical point of view) and is differentiated by dialectical features, still easily recognizable from the dialect prevailing in north-western and eastern Iran."
11. Richard Davis, “Persian” in Josef W. Meri, Jere L. Bacharach, “Medieval Islamic Civilization”, Taylor & Francis, 2006. Ppg 602-603.

12. Lazard, Gilbert 1975. “The Rise of the New Persian Language”. A Frye, R. N., *The Cambridge History of Iran*, Vol. 4, pàg. 595–632. Cambridge: Cambridge University Press.
13. Lazard, Gilbert, "Pahlavi, Pârsi, dari: Les langues d'Iran d'après Ibn al-Muqaffa". A R.N. Frye. *Iran and Islam. In Memory of the late Vladimir Minorsky*, Edinburgh University Press, 1971.
14. Classe, Olive. *Encyclopedia of literary translation into English* (http://books.google.cat/books?id=C1uXah12nHgC&pg=PA1057). Taylor & Francis, 2000, p. 1057. ISBN 1884964362, ISBN 978-1-884964-36-7.
15. Ann K. S. Lambton. *Persian grammar*, Cambridge University Press, Cambridge University Press 1953.
16. John R. Perry. "Lexical Areas and Semantic Fields of Arabic". A Éva Ágnes Csató, Eva Agnes Csato, Bo Isaksson, Carina Jahani. *Linguistic convergence and areal diffusion: case studies from Iranian, Semitic and Turkic*. Routledge, 2005. p. 97.
17. John Perry. *Encyclopedia Iranica*, "Arabic words in ŠĀH-NĀMA"
18. John R. Perry. "Lexical Areas and Semantic Fields of Arabic. A Éva Ágnes Csató, Eva Agnes Csato, Bo Isaksson, Carina Jahani. *Linguistic convergence and areal diffusion: case studies from Iranian, Semitic and Turkic*. Routledge, 2005, pp 97-110.
19. Persian or Farsi? (http://www.iranian.com/Features/Dec97/Persian) (en anglès)
20. (Skjaervo 2006) vi(2). Documentation.
21. cf. (Skjaervo 2006) vi(2). Documentation. Excerpt: *Modern Yağnōbi belongs to the same dialect group as Sogdian, but is not a direct descendant; Bac-trian may be closely related to modern Yidǧa and Munji (Munjāni); and Wakhi (Wāḵi) belongs with Khotanese.*
22. cf. (Skjaervo 2006) vi(2). Documentation. Excerpt 1: *Only the official languages Old, Middle, and New Persian represent three stages of one and the same language, whereas close genetic relationships are difficult to establish between other Middle and Modern Iranian languages. Modern Yağnōbi belongs to the same dialect group as Sogdian, but is not a direct descendant; Bac-trian may be closely related to modern Yidǧa and Munji (Munjāni); and Wakhi (Wāḵi) belongs with Khotanese.* Excerpt 2: *New Persian, the descendant of Middle Persian and official language of Iranian states for centuries..*
23. «persa (http://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0200704.xml)». *L'Enciclopèdia.cat*. Barcelona: Grup Enciclopèdia Catalana. [Consulta: 21 juliol 2009].
24. Comrie, Bernard (1990) *The major languages of South Asia, the Middle East and Africa*, Taylor & Francis,p. 82. Excerpt: " The evolution of Persian as the culturally dominant language of eastern Near East, from Iran to Central Asia to northwest India until recent centuries, began with the political domination of these areas by dynasties originating in southwestern province of Iran, Pars, later Arabicised to Fars: first the Achaemenids (599–331 BC) whose official language was Old Persian; then the Sassanids (c. AD 225–651) whose official language was Middle Persian. Hence, the entire country used to be called Perse by the ancient Greeks, a practice continued to this day. The more general designation 'Iran(-shahr)" derives from Old Iranian aryanam (Khshathra)'(the realm) of Aryans'. The dominance of these two dynasties resulted in Old and Middle-Persian colonies throughout the empire, most importantly for the course of the development of Persian, in the north-east i.e., what is now Khorasan, northern Afghanistan and Central Asia, as documented by the Middle Persian texts of the Manichean found in the oasis city of Turfan in Chinese Turkistan (Sinkiang). This led to certain degree of regionalisation".
25. Comrie, Bernard (1990) *The major languages of South Asia, the Middle East and Africa*, Taylor & Francis,p. 82
26. Barbara M. Horvath, Paul Vaughan, *Community languages*, 1991, 276 p.

27. L. Paul (2005), "The Language of the Shahnameh in historical and dialetical perspective" pg 150:"The language of the Shahnameh should be seen as one instance of continuous historical development from Middle to New Persian" dins Dieter Weber, D. N. MacKenzie, Languages of Iran: past and present: Iranian studies in memoriam David Neil MacKenzie, Volum 8 de les «Iranica Series», Otto Harrassowitz Verlag. [2] (http://books.google.cat/books?id=4sz3YuyMJ5gC&dq=modern+persian+language+parthian+influence&source=gbs_navlinks_s)
28. Jeremias, Eva M. «Iran, iii. (f). New Persian». A: *Encyclopaedia of Islam*. 12. New Edition, Supplement, 2004, p. 432. ISBN 90-04-13974-5.
29. Johanson, Lars, and Christiane Bulut. 2006. Turkic-Iranian contact areas: historical and linguistic aspects (http://www.turkiclanguages.com/www/Johanson2006Cont.pdf). Wiesbaden: Harrassowitz.
30. Jackson, A. V. Williams. 1920. Early Persian poetry, from the beginnings down to the time of Firdausi. New York: The Macmillan Company. pp.17–19. (in Public Domain (http://www.archive.org/stream/earlypersianpoet00jackuoft/earlypersianpoet00jackuoft_djvu.txt)
31. Adamec, Ludwig W. *Historical Dictionary of Afghanistan*. 4a ed.. Scarecrow, 2011, p. 105. ISBN 978-0-8108-7815-0.
32. John Andrew Boyle, *Some thoughts on the sources for the Il-Khanid period of Persian history*, a l'Iran: Journal of the British Institute of Persian Studies, British Institute of Persian Studies, vol. 12 (1974), p. 175.
33. Clawson, Patrick. *Eternal Iran*. Palgrave Macmillan, 2004, p. 6. ISBN 1-4039-6276-6.
34. Persian or Farsi ? Simin Karimi, Department of Linguistics, University of Arizona (http://www.u.arizona.edu/~karimi/Persian%20or%20Farsi.pdf)
35. Henderson, M. M. T. (1994) "Modern Persian Verb Stems Revisited" in *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 114, No. 4. (October–December 1994), pàg. 639–641.
36. Keshavarz, M. H. (1988) "Forms of Address in Post-Revolutionary Iranian Persian: A Sociolinguistic Analysis" in *Language in Society*, Vol. 17 No. 4 p565-75 desembre 1988
37. Ethnologue - Language Family Trees - Persian (http://www.ethnologue.com/show_family.asp?subid=90035)
38. Quan els símbols apareixen en parells, la de la dreta representa una consonant. Els al·lofons estan entre claudàtors fonetics.

Enllaços externs

- Virtual Persian Keyboard (http://www.choone.com/perkey.html)
- Persian Font & Keyboard (http://www.webcitation.org/query?id=1256539201788096&url=www.geocities.com/siraikafont)
- Persian language (http://www.persianlanguage.ir)
- Navid Fazel, Descriptive Grammar of New Persian (http://www.fazel.de/dastur/EN/index.html)
- Pahlawi, Farsi and Dari (http://www.afghan-web.com/language/farsidari.html)
- Persian Culture & Language (http://persiansarenotarabs.com/persian-culture/)

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Persa***